

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI à Sancto Portiano, in Sententias
Theologicas Petri Lombardi Commentariorum libri
quatuor.**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio secunda. Vtrum sit virtus theologica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

timor, gaudium, & tristitia. Tertio modo accipitur pro re sperata secundum id Titum. 2. Expectantes beatam spem, id est, beatitudinem sperant. Quarto modo accipitur pro actu expectandi, ut cum dicitur quod spes est expectatio, &c. Et nullo istorum quatuor modorum spes est virtus, quia cum virtus sit habitus ipsa non est certitudo quae est quidam actus vel eius conditio, nec res sperata, nec passio, nec actus, omnia enim haec realiter differunt ab habitu. Quinto modo accipitur pro habitu inclinante & determinate voluntate ad expectandum bonum supernaturale & arduum. Et quod conueniens sit ponere talem habitum, probatur sic, sicut se habet intellectus noster ad cognitionem veri supernaturalis, sic se habet voluntas ad protectionem eiusdem, sed propter primum ponitur in intellectu habitus fidei, ergo pari ratione ponendus est in voluntate alius habitus propter secundum actum, illum autem habitum dicimus spem, quare &c.

In. 2. d. 28.
q. 1. d.
23. q. 6.
hinc.

Est tamen hic advertendum quod sicut habitus fidei infusus non est simpliciter necessarius intellectui ad hoc ut assentiat vero supernaturali, sed solum ut promptius & perfectius & discretius assentiat, sic ad inclinandum voluntatem in protectionem boni supernaturalis non est necessarius simpliciter aliquis habitus infusus, quia ad hoc sufficit cognitio talis boni sub ratione possibilis haberi, requiritur tamen habitus spei infusus ad hoc quod promptius & perfectius & firmiter inclinetur voluntas ad prosecutionem talis boni. Spes autem sic accepta diffinitur a doctoribus quod est expectatio certa future beatitudinis ex meritis & gratia proueniens, ubi aduertendum est, quod habitus innotescat per actum & obiectum & circumstantias actus, omnia haec exprimuntur in praedicta descriptione actus, cum dicitur expectatio quae sonat in motum voluntatis tendentis in obiectum. Et est sensus quod spes est habitus quo expectamus, obiectum vero innuitur cum dicitur futurae beatitudinis, circumstantia vero actus cum dicitur certa, & haec est generalis conditio cuiuscunque virtutis, quia omnis virtus certitudinaliter inclinatur in actum suum & in obiectum, circumstantia vero actus ut tendat in tale obiectum innuitur, cum dicitur ex meritis ac gratia proueniens, quia res sperata non habetur, nec speratur haberi, nisi mediante gratia Dei & meritis ipsius operantis, non ut sit sensus quod spes quae est virtus proueniat ex meritis, sed potius quod res sperata ex eis habeatur, & actus spei tendat in rem speratam per merita tanquam per merita per quae acquiritur. Et sic patet primum.

7. QUAESTIO AD SECUNDUM DICENDUM EST QUOD spes est virtus largo modo accipiendae virtutem, sicut prius fuit dictum de fide, di. 27. qu. 6. quod patet sic, Omnis habitus inclinans & determinans voluntatem ad bonum actum est virtus, & hoc patet ex 2. Ethic. ubi dicitur quod virtus est quae habet meritum & opus eius bonum reddit, sed spes inclinatur & determinat voluntatem ad bonum actum, ergo ipsa est virtus. minor probatur, quia actus est bonus, qui est conformis suae regulae, actus autem ad quem inclinatur spes est conformis suae regulae, cum enim regula voluntatis sit ratio recta, quae potest esse secundum leges inferiores, & secundum superiores, utroque modo spes innuitur rationi rectae, quia innuitur rationi illuminatae per fidem, cum qua necessario concurrens concorditer ratio humana, & innitens aliquibus apparentibus, ut declaratum fuit prius, quare &c.

8. AD PRIMUM ARGU. DICENDUM QUOD spes est dispositio perfecti in comparatione ad actum sibi convenientem, qui est sperare. Ad hoc enim spes sufficeret per se voluntatem, quamvis in hoc sperans sit imperfectus, quod res sperata caret.

Ad secundum dicendum quod ad consecutionem finis supernaturalis non sufficit cognitio & amor, sed requiritur inclinatio in ipsum tanquam possibilis haberi, & hoc facit spes, propter quod praeter fidem & charitatem oportet ponere spem inclinantem.

QUAESTIO SECUNDA.

Verum spes sit virtus theologica.

Tho. 2. 2. q. 17. ar. 5.

Secundo quaeritur, verum spes sit virtus theologica. Et arguitur quod non, quia virtus theologica non consistit in medio duorum vitiatorum, sed spes consistit in me-

Quaestio II.

ditio duorum vitiatorum, scilicet praesumptionis & desperationis, ergo non est virtus theologica.

2. Item obiectum spei est arduum, sed tendere in arduum, pertinet ad magnanimitatem, quae est virtus moralis, ergo & spes.

3. Item illae virtutes sunt eadem, quarum extrema eis opposita sunt eadem, sed spei & fortitudinis sunt eadem extrema utroque opposita, scilicet timiditas & audacia, ergo spes & fortitudo est eadem virtus: constat autem quod fortitudo sit virtus moralis, & non theologica, ergo & spes.

4. IN CONTRARIUM ARGUITUR, quia spes non est virtus intellectualis, cum sit habitus voluntatis, nec moralis, cum non sit circa passiones & actiones nostras, ergo est theologica.

5. RESPONSIO. Circa quaestionem istam videntur da sunt duo. Primum est, an spes sit virtus theologica, & qualiter ab aliis distinguatur, scilicet a fide & a charitate. Secundum est de ordine spei ad fidem & charitatem.

6. Quantum ad primum sciendum est quod quum virtus theologica dicatur quae habet Deum pro obiecto, hoc potest intelligi dupliciter. Vno modo de obiecto immediato. Alio modo de obiecto principali, quauis mediato, si de obiecto immediato, sic spes non esset virtus theologica, quia immediatum obiectum spei non est ipse Deus, sed beatitudo formalis, quae est quid creatum. Quod patet, quia spes pertinet ad amorem concupiscentiae, quo voluimus nobis aliquod bonum, sed proximum & immediatum obiectum amoris concupiscentiae non est deus secundum se (Deus enim amandus est propter se, & amore amicitiae) ergo est aliquid aliud, sed non beatitudo creata, ut patet ex ipsa descriptione spei, scilicet quod est expectatio future beatitudinis, ergo &c. Item idem est obiectum spei & gaudii seu delectationis nec differunt nisi secundum praesens & futurum, sed obiectum proximum gaudii seu delectationis in patria, non est Deus secundum se, sed beatitudo creata, ut fuit probatum primo lib. dist. 1. quaest. 2. ergo nec spei.

7. Si vero loquamur de obiecto principali, sed tamen mediato, sic Deus est obiectum spei, & spes est virtus theologica, beatitudo enim quae habet Deum pro obiecto est proximum obiectum spei, & ita obiectum beatitudinis est obiectum principale spei, quauis mediante beatitudine, est tamen principale, quia tota bonitatem & arduitate quam spes attendit in obiecto suo habet beatitudo ex hoc quod est circa Deum, sicut circa proximum obiectum, hoc autem est intelligendum de obiecto, quod est res sperata, quia si obiectum spei dicitur id ad quod speramus beatitudinem, tunc ipse Deus est immediatum obiectum spei: ex hoc patet qualiter spes distinguatur a fide & charitate. Distinctio enim ab utroque dupliciter. Vno modo penes obiectum, quia obiectum immediatum fidei & charitatis est ipse Deus, obiectum autem immediatum spei est beatitudo creata, quauis principale & mediatum sit ipse Deus. Alio modo distinguuntur fides a spe penes subiectum, quia fides perficit intellectum, spes autem voluntatem: a charitate autem differt penes actum, quia actus charitatis pertinet ad amorem amicitiae. Actus autem spei ad amorem concupiscentiae: & sic patet primum.

8. Quantum ad secundum notandum est quod sicut dictum fuit supra di. 23. qu. 6. aut quaeritur de ordine temporis, aut naturae, si de ordine temporis sic quantum ad primam infusionem dictorum habituum non est inter eos inuenire talem ordinem, quia simul infunduntur, & causa ruc dicta fuit, si vero quaeritur de ordine naturae, sic planum est de fide quod ipsa naturaliter praecedat spem & charitatem, ut fuit probatum. De spe autem & charitate qualem ordinem habeant non est adeo clarum, si enim consideremus actum amandi & sperandi qui videntur esse a spe & charitate: sic charitas videtur praecedere spem sicut diligere praecedit sperare, prius enim diligitur aliquid tanquam bonum, quam speretur, ut possibile, sed hoc non obstantem dicendum est quod spes praecedat charitatem ordine naturae. Quod patet dupliciter. Primum, quia illud est prius quo amato amouetur alterum, & non e conuerso, sed amato spe amouetur charitas & non e conuerso, ergo spes praecedat charitatem. Secundum, quia proprium est charitatis ponere circa omnem bonum actum rationem meriti, sine charitate enim voluntas potest amare bonum tam supernaturale

Magistri Durandi de Sancto Porciano

turale quam naturale, & etiam sperare ut patet in habentibus fidem informem, sed nullum meritum potest esse sine charitate ut patet, 1. Cor. 13. meritum autem est ultima perfectio que est possibilis in actibus voluntatis saltem in viatoribus, ergo charitas est ultimus habitus voluntatis, & sic patet secundum.

9. Ad primum arg. dicendum quod non est proprium virtuti morali consistere in medio duorum vitiorum, quia non convenit omni, nec soli, non omni, quia non convenit iustus, nec soli, quia sicut circa passiones contingit excedere regulam rationis & ab ea deficere secundum que attenditur vitium superabundantiae & defectus inter que virtus moralis tenet medium tanquam concors regulae rationis, sic in actibus rationis respectu regulae supernaturalis contingit excedere, & deficere, & avari, sicut contingit credere plus quam oportet, & minus quam oportet, & quantum oportet, & secundum hoc fides per quam creditur quod oportet & quantum oportet est medium inter duo vitia licet non sint eis propria nomina imposita, sed vocatur utrumque generali nomine infidelitatis & eodem modo est de spe nisi quod vitium oppositum sunt nomina imposita scilicet praesumptio & desperatio. Nec istud arguitur spe esse virtutem moralem, verum est quod hoc magis attribuitur virtutibus moralibus quam aliis, quia plures ex virtutibus moralibus habent esse circa passiones in quibus est invenire ex natura earum medium, superabundantiam & defectum.

10. Ad secundum dicendum quod magnanimitas est circa bonum arduum humanum tamen, & quod est proportionatum naturae tanquam possibile haberi propriis viribus, unde est virtus moralis, sed spes est circa bonum arduum super naturale quod excedit facultatem naturae. Et ideo est auxilium alterius assequendum, unde est virtus theologica.

11. Ad tertium dicendum quod spes & fortitudo non sunt idem, nec habent idem obiectum, nec eadem extrema, obiectum enim spei est bonum, obiectum vero fortitudinis est periculum quod habet rationem mali, extrema etiam spei sunt praesumptio, desperatio, bonum enim arduum vel propter difficultatem totaliter dimittitur & sic est desperatio, vel praeter media ad ipsum ordinata appetitur & sic est praesumptio, vel tenditur in ipsum secundum media ad hoc diuinitus inspirata & sic est spes, extrema autem fortitudinis sunt timiditas & audacia, periculum enim vel propter difficultatem totaliter fugitur & sic est timiditas, vel praeter rationem in ipsum tenditur, & sic est audacia, fortitudo vero medio modo se habet, & sic patet quod non sunt idem spes & fortitudo. Adverendum tamen est, quia ex fine distinguuntur ea quae sunt ad finem, ideo virtutes theologicae quae habent ultimum finem pro obiecto imphant actus aliarum virtutum quae sunt circa ea quae sunt ad finem, propter quod spes imperat actum fortitudinis secundum illud Esa. 30. In silentio & in spe erit fortitudo nostra, & similiter imperat actum patientiae & longanimitatis qui dicitur quaedam expectatio ut habetur Rom. 8. per patientiam expectamus, & Galat. 5. longanimitas expectationis, &c.

QUESTIO TERTIA. Vtrum spes habeat certitudinem.

Tho. 1. 2. q. 18. art. 4.

Tertio queritur, vtrum spes habeat certitudinem. Et arguitur quod non, quia certitudo seu securitas opponitur timori, sed quilibet quantumcumque bonus debet timere de assequitione vitae aeternae, secundum illud Proverbia 28. Beatus homo qui semper est pauidus, ergo nullus debet cum certitudine eam sperare.

2. Item nullus habebit vitam aeternam sine gratia, sed nullus potest esse certus an habeat gratiam, ergo nullus potest cum certitudine sperare vitam aeternam.

3. In contrarium arguitur, quia virtus est certior omnino arte ut dicit Philof. in Ethicis, sed spes est virtus, ergo habet certitudinem.

4. RESPONSIO. Circa questionem istam videntur esse duo. Primum est vtrum spes habeat certitudinem. Secundum est in quibus sit spes.

1. QVANTVM ad primum sciendum est quod certitudo proprie dicitur firmitas evidentiae virtutis cognitivae respectu sui obiecti, & quia firmitas evidentiae quandam detet

minationem habet respectu dubitationis (dubitatio enim fluctuat in alterutram partem) ideo nomen certitudinis translaturum est ad significandum determinationem cuiuscumque virtutis tam naturalis quam moralis in suum actum circa obiecta secundum quem modum dicimus quod natura certitudinaliter operatur, & Philof. dicit quod virtus certior est arte, quia per artem non sic determinatur quis ad operandum, sed potest operari sic vel aliter, sicut per virtutem quae inclinatur ad unum & per unum modum, certitudo igitur principaliter & primo pertinet ad vim cognitivam, sed participative & quasi translativae pertinet ad vim appetitivam & motivam, & est alterius rationis haec & illa, quia certitudo cognitionis non potest deficere, ei enim non potest subesse falsum, sed certitudo inclinationis potest deficere, & quandoque deficit ab eo ad quod inclinatur, sicut grave impeditur a motu deorsum, & habens virtutem quandoque agit praeter eam, vel contra eam, & tamen certitudo inclinationis manet in verum, quia gravitas certitudinaliter id est determinate inclinatur ad motum deorsum & omnis virtus inclinatur determinate ad unum, ex quo patet quod spes certitudinem habet secundum modo dictam cum qua potest stare quod sperans nunquam consequatur rem peraram, unde potest sic argui, id quod convenit omni virtuti convenit spei, sed certitudo secundum modo dicta convenit omni virtuti, ergo & spei.

2. QVANTVM ad secundum scilicet in quibus sit spes aduertendum est quod aut certitudo de spe quantum ad actum, aut quantum ad habitum. Si quantum ad actum, sic dicendum est quod proprie actus spei non est in beatis nec in damnatis, sed solum in viatoribus, quod patet, quia deficiente obiecto necesse est deficere actum, sed in damnatis & beatis deficit obiectum spei, ergo deficit actus eius. Maior de se patet, sed minor probatur, quia obiectum spei universaleriter loquendo est bonum, & in hoc differt spes a timore qui est de malo. Item non quodcumque bonum, sed arduum quod difficultate habet, & in hoc differt a concupiscentia vel desiderio quae sunt de bono absolute. Item oportet quod sit futurum in quo differt a gaudio vel delectatione, & istud certum sequitur ad secundum, quia bonum praesens difficultate vel arduitate non habet ad adipiscendum cum iam sit habitum, oportet etiam quod sit possibile haberi, & sic apprehendatur, in quo differt a desperatione. Praeter hoc autem ad principale & formale obiectum spei ut est virtus theologica requiritur quod illud bonum arduum futurum possibile haberi sit beatitudo super naturalis, consistat autem quod in damnatis angelis vel hominibus non est hoc invenire, sed potius oppositum ut dictum fuit, beatis vero sua beatitudo essentialis non est futura, sed praesens, accidentaliter vero quod ad gloriam corporis est in eis futura, & similiter fuit in Christo ante resurrectionem, sed non habet rationem ardui, vel difficultatis, quia licet gloria corporis sit quid arduum per comparisonem ad naturam humanam absolute consideratam, tamen non per comparisonem ad eam iam habentem gloriam animae, tum quia gloria corporis est minimum quid per comparisonem ad gloriam animae, tum quia habens gloriam animae habet iustitiam causam gloriam corporis. Patet ergo quod iam in beatis quae in damnatis deficit aliqua conditio obiecti spei, ergo in eis non potest esse proprie actus sperandi. Dico autem proprie, quia accipiendo sperare pro quacumque expectatione boni futuri, sic in eis est expectatio solae corporis, vel alicuius alterius praemii accidentaliter sic etiam sperare dicuntur, sicut ex persona Christi dicitur in Psal. In te Domine speravi, ut glosa exponit.

3. Si vero queratur de spe quantum ad habitum sic est probabile quod spes non sit in damnatis, & hoc clari est quantum ad opinionem illorum qui dicunt quod habitus infusus amittitur per unicum actum contrarium, quae licet sit dubia (ut prius dictum fuit d. 2. q. 9. h.) tantum pro praedicta conclusione est alia ratio videlicet quod cum habitus acquisitus amittitur per contritionem actum contrarium probabile est quod idem sit de habitu infuso, qui licet non acquiratur, nec amittatur per actus nostros effectivae, amittitur tamen per actus nostros demeritorios, cum igitur in damnatis sint contritione actus, desperationis de habenda beatitudine (nam sicut ad perfectionem beatitudinis pertinet securitas de ea non amittenda, sic ad cumulum miseriae damnatorum pertinet

Tho. 1. 2. q. 18. art. 4.